

Aleksandra Bunčić

**povjesničarka umjetnosti,
stipendistica na Odjelu za povijest
umjetnosti i folklor Hebrejskog sveučilišta
u Jeruzalemu**

**God, Self and Other in the Sarajevo
Haggadah: An Iconographic Analysis**

**doktorska disertacija
mentor: dr. sc. Dino Milinović, izv. prof.**

**Disertacija je obranjena 27. studenog 2015.
godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta
u Zagrebu, pred povjerenstvom:
dr. sc. Ana Munk, izv. prof.
dr. sc. Sanja Cvetnić, red. prof.
dr. sc. Marc Michael Epstein, red. prof.**

SAŽETAK

Temeljitom ikonografskom analizom fascinantnog iluminiranog rukopisa poznatog kao Sarajevska Hagada, ova disertacija istražuje različite načine prikazivanja Božjeg prisustva na minijaturama koje ilustriraju ključne biblijske događaje. Moj istraživački rad rasuđuje značenje različitih prikaza Božjeg prisustva (primjerice zlatnih zraka) i njihovo podudaranje sa različitim odlikama i djelovanjima Boga (kao što je, primjerice, čin stvaranja ili komunikacije). Niti u jednom drugom iluminiranom srednjovjekovnom rukopisu prikazi Božjeg prisustva nisu tako raznoliki, varirajući od zlatnih zraka do potencijalno potpune antropomorfnе figure Boga. Pojedine minijature, kao što je, na primjer, ilustracija Božjeg duha koji lebdi nad vodama (Post. 1,2), te ljudska figura koja oslikava dan odmora (Post 2,2), nemaju paralele u židovskoj umjetnosti od antike do srednjeg vijeka. U analizi neuobičajenog spektra vizualnih prikaza Božjeg prisustva u Sarajevskoj Hagadi, istražila sam i predstavila različite moguće motive koji su utjecali na iluminatorov izbor ikonografske raznolikosti.

Drugi intrigirajući aspekt iluminacija Sarajevske Hagade jeste nepostojanje jasnih razlika u prikazivanju likova Židova i ne-Židova. Ovaj istraživački rad interpretira ove razlike kao slike samo-percepcije Židova u srednjovjekovnoj Kataloniji kao i stanje židovsko-kršćanskih odnosa.

Znanstvena studija ovih aspekata (Boga, samoprezentacije i prikaza Drugoga u Sarajevskoj Hagadi) uz istraživanje srednjovjekovne radionice za produkciju rukopisa, omogućila je kontrastiranje umjetničke i intelektualne dinamike između Židova i kršćana te dala uvid u odabir predložaka za srednjovjekovne iluminirane rukopise.

Ove ikonografske teme u Sarajevskoj Hagadi, prikaze Božjeg prisustva i Židova i ne-Židova, istražila sam kroz umjetničku i intelektualnu dinamiku u srednjovjekovnoj radionici. Sugerirala sam da je ovaj rukopis produkt intenzivne intelektualne razmjene između Židova i kršćana u Kataloniji četrnaestog stoljeća. Kao takav, rukopis omogućuje uvid u srednjovjekovnu radionicu kao važnog mjesta u kojemu su se odvijale diskusije o likovnim strategijama.

Promatran pojedinačno, svaki od postavljenih istraživačkih problema donosi nove detalje o prikazima Božjeg prisustva, razlikama u prikazivanju Židova i ne-Židova, kao i interakciji između Židova i kršćana u srednjovjekovnim radionicama. Razmatranje ovih pitanja kao cjeline omogućilo je novi i jedinstven pogled na različite aspekte ikonografije Sarajevske Hagade.

Istraživanjem minijatura Sarajevske Hagade ova disertacija ponudila je ključ za otkrivanje nekih od najzagonetnijih ikonografskih misterija Sarajevske Hagade. x